

1929-06-14

OPHAVSMAND/NØGLEPERSON

Holger Budde-Lund

FAKTA

Dokumenttype:

Udklip

Arkivplacering:

Mappe 99 nr. 17

DOKUMENTINDHOLD

Avisartikel vedr. Skamlingsbanken i Ugetillæg til Kristeligt
Dagblad. Afventer transskription.

TRANSSKRIFTION

Afventer transskription.

SKOVGAARD-MUSEET
Maj 99 Nr. 17

14. 6. 1929

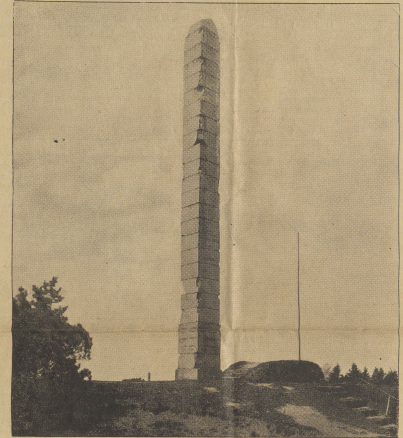
I HJEMME OG UDE

NR. 24 UGETILLÆG · TIL KRISTELIGT DAGBLAD · 6. AARG.

Kolding Sydhavs Løber i en stor Bue gennem det frugtbare Land sydtes for Byen færdig en lang Række smaa Støttoner og borte, velværende Gaarde. Naar Tøget staaer ved den uanselige Holdplads Skamlingsbanke, vil den, der ikke har været her før, sikkert tænke, at her kan der da ikke være noget særligt. Sæten har stadig røget og forvædet, men ellers ligner disse bløde Bakker saa mange andre Bakker i Landet. Kun en halv Snes Minuters Gang er derop, men først, naar Toppen er naaet i et Par rasker Str, aabnebærer Støden sin Hellighed. Man bliver ganske overvældet af det paa én Gang storsaaede og skønne Syn, der møder Øjet til alle Sider.

Skamlingsbanken.

af Holger Budde-Lund.

være udsat, at være en halv fremmed i det. Folk, han var kommet til Verden i, det, som han har givet saa grundløse et Udtryk for i sin Fortælling «Ved Jule», der udkom i 1845. Kommunen havde i Kolding faaet ham — som noget for sig — indleveret hos en Jøde. Han følte det, som vilde man derigennem sige til ham, at i Grundet ikke hørte til i deres Kreds — han, som dog netop var kommet med en Længsel efter ved denne Lejlighed at føle sig som et med sig selv.

Skamlingsbanken er med sine 365 Fod langt fra at være det højeste Punkt; men ingen Støder favner Øjet i et Syn saa meget Danmark som her: der ligger Fastland og Øerne, Hav og Fjeld, Nær og Bakked, Skove og Marker. Det er, som et Stykke af Landet ligger forlængt indover os.

Er det mon nogen Egen berømmelse, hvor Land og Vand er føjet saa morsomt sammen, slynges saa smidrigt ind i hinanden, som den smalle Dæl af Lillebælt. Sæder man derude, skifter Billedet idelig, hver Fyrt og hver Drejning har sin Overraskelse. Heller er i sin øvre Del som en stor Fjeld, der bager sig frem og ved sine Kræmninger danner Halvøer og Fremspyr — Strib, Stribsøj, Hulsjøer, Stønderop og Fæstev.

Helle disse brogede Landskabsbilleder — med Fæstev med ind i det hele — har vi i Næstved, og her og der faar vi et Blik af Kolding Fjeld, hvor Bakker og Skove saaber for Øjet, og derover staaer som en smaa lilla Skibe den lange smalle Gumborg Fjeld mellem Fjens Fastland og Fæstev.

Lige overfor paa sin Halvø ligger Wedellsborg Bælt i sine Skove, og bagved træder Fjens ud i sit smaa fjeld Fjeldbjerg.

Landskabet ligger et godt stykke borte om i de smaa Aar, der bærer Synet ind mod Kolding. Da jeg stod her som parang ved Udøret den Vej sønderledes fra, nu man er paa Genstrømkonkretter for at se noget rigtig i den Retning.

Men i Vest gaar Øjet indover milevis ind — der lænede, at Rike Danmark kan ses i det sigter Vej. Her, ja, her rundt om Banken, ligger Landet indtil i Felten af sine levende Hegn. De daner Marked, og de løber langs Landevejene, der er mere Hæstebakke, sprængte vilde Rosen, Kaptejler og Bromsmander — alle slynger sig mellem hinanden i bogen, frodig Fortæring, og Luftens er ved Højkommet fyldt af en kryder, næsten bedøvende Duft.

Disse levende Hegn kan være irriterende, naar man færdes ned imellem dem og stadig hører i sig ud, men beovpne fra går de kun Synt rigtig, røder Møkkens Felter rigtig.

Så, så, jeg der i Fjor ved Havn, en Augustdag med Sol og varme Stryk, der fik Markens gule og grønne Felter og de mange Sønskov, der la i Blågrøn Dyl, til stadig at skitte Fæve og Lyvrickning. Alt som skyvne sig, og skinnende hvide sig Vej, bedes naar er, snart er smalt. Hvidkalkede Gaarde med Stranage, røde Tegtag og et hvit Kirketaarn staae frem langs veje, og ned over Lillebælt og Brandis gittere Sølvpele i en øv Skifer.

I Syd skæve Fjorden ved Højlandet ind Grensen fra 1864 på midt igennem den, denne Grense, der saa unaturlig skilt dansk Land og danske Mennekster i 56 Aar. Derende ligger Sønderjylland uldret, mellem kan vi se ned over det gøvede Land.

Hvor færdighelt at man her om — og saa for den dagens. Døgning var det med en lille Støtte,

dog ogsaa med en Solstøbe over vore Landmands udbødende Trokøb; nu er det med Undren og Tak i Sider.

Ja, her er ikke andet end at de skønne Sæder, vort Land ejer; men det er som paa Dybbøl, Nantens Skønhed og Himmels Minder ligger sig sammen til et ubesigtigt Hele. Her har dansk Folkeland er af sine dyrebare Sæder.

De der mange Folk i Sønderjylland i Tredveende og Fyrrende i det 19. Aarhundrede begynde at vandre til klar Beredthed om den Uret, den Modermaal og helle Ansket hel, særvele sønderjydske Bønder for første Gang til Fæst paa Skamlingsbanken.

Se. Blicher var i 1839 begyndt med sine Fæst paa Himmelsbjerget, den første Begyndelse til Folkelandet under adnen Himmelen i Danmark — i nyere Tid da. Hermed var Eksperimentet gøret.

Den 21. Februar 1845 holdt en Kreds af sønderjydske Bønder i Søkket Koe et Gilde til Æis for Hæderlevekshanden Peter Hjort Lorenzen, som en Tak for hans kraftige Hævd af det danske Sprag Ret i Sæmderforamlingen den 11. November 1842 og Vintren igennem. Ved den Lejlighed foretog Medlem H. J. Staal fra Trænning ved Christiansfeldt, at der skulde afholdes et Møde paa Skamlingsbanken i den tilvandede Kommune. Det vakte almindelig Tilslutning; Bødderne valgte et Udvalg til at tage sig af Sagen. 7 Tid. Land af Bankens højeste Punkt blev indt, og den 18. Maj 1845 blev Fæstet holdt.

Ved samme Lejlighed overrakte Papirfabrikant J. Gar. Døvsen fra Strandsønnen, der var Sæmderforamlingen og af Tidens fremrædsle Mænd, paa Trænning af Danmarks Vegge Peter Hjort Lorenzen et stort Solvdrickbehold med Indskriften: «Han blev ved at tale Dansk» — som en Tak for hans Dval i den vigtige Sæmderforamling. Da det var blevet mørkt, blev et smaaigt Bøal tændt; det skulde lyse viden om som en Hilsen fra det nye, her var begyndt, og Fæstet blev ogsaa en Bævre, der lyse vildt ud i det danske Folk.

Saa begyvede var imidlertid Forholdene bleve i Sønderjylland, fordi det syde Sprag siden Hindring havde faaet Lov til igennem Aarsindretter at sæde sig Nord paa og præge Byerne og betydelige Dele af

Emhølløssænden, at noget staaet som Spørgsmaaret af 29. Mars 1844 kunde fremkomme som en Løsning paa det vanskelige Spørgsmaal i den skævtige Sæmderforamling — «I alle Spørgsmaal, kaldet Peter Skau det i sin Bog: «Minder fra mit Liv og min Tid».

Det blev til efter lange og vore Forhandlinger i Sæmder, hvor det endte med, at den enevældige Konge Christian den Ottende, med al Rensigtighed bejdede sig for de skævtige holstenske Sæmder. Der endte naturligt havde været at stille de to Sprag lige i Sædet berømte Spørgsmaaret, at de danske Medlemmer af Sæmderforamlingen, som ikke mente, at de kunde det syde Sprag godt nok til at handle bage de i Forhandlingen holde have Lov til at bruge det danske Sprag, naar de forinden med det til Foramlingens Præsident.

Det var ganske meningsløst i en Landsdel, hvor ca. Halvdel af Befolkningen var dansktaalende, og hvor man betændte sig i gammeldansk Land, og det maatte nødvendigvis virke dybt saarende paa Hjort Lorenzen, som jo virenlige kunde tale Tyk, naar det skulde være, og ikke med Sæmder kunde gaa ind under Besæmnelen.

Denne mere end betydelige Forandring fremkaldte en Storm af Protester fra Sønderjylland og fra andre Dele af Riget, og den kom i høj Grad til at sætte Sæmderforamlingen paa Skamlingsbanken den 4. Juli 1844, der skal have samlet 10—12,000 Deltagere, hvoraf Størstedten var Sæmder, der, et imponerende Tal i de Tider, hvor man kun kunde komme der til Fod, til Vogns eller med Skib. Dagen i Forvejen kom en Dampet til Kolding fra København med 120 Gæster. Bladet «Færdelandets forrefter», at der ved Alfonsen fra Toldboden var samlet en Mængde Mennekster, og det var en Jubel ved Afkøden, som vorede om, at alle dansktaalede Oprøkskønde og Deltagere er renet paa den Maade, hvorpaa Spørgs det af Nationens Sag ved denne Lejlighed blevet repræsenteret. Fra Sønd hilses Skibet af Flagning, Kirkeskuler og Hustrarab, og i Kolding var der stor Mødtighed og Indkvartering for Byens Borgere.

Blant dem, der var med, var ogsaa en ung, elegant Mand af et fremmedartet Udseende, Digteren Mett. Aron Goldschmidt. Lovet igennem havde han, denne danske Jøde, en sæt særteget Følelse af at

være udsat, at være en halv fremmed i det. Folk, han var kommet til Verden i, det, som han har givet saa grundløse et Udtryk for i sin Fortælling «Ved Jule», der udkom i 1845. Kommunen havde i Kolding faaet ham — som noget for sig — indleveret hos en Jøde. Han følte det, som vilde man derigennem sige til ham, at i Grundet ikke hørte til i deres Kreds — han, som dog netop var kommet med en Længsel efter ved denne Lejlighed at føle sig som et med sig selv.

Naar nogen ringegager og forlæser mit Modermaal, saa er det for mig, som de ringegager og forhaaned mine Forældre, mine Søskende og hele min Familie, forhaaned mine Venner og Kæmper, alle mine Bybønder, alle Søgere, alle Nationer, med et Ord, forhaaned alle dem, som mit Hjerte hænger ved til det er Modermaalet, som knytter mig til dem alle, det er Modermaalet, det har bragt deres Tanker og Følelser til mig og mine over til dem, det er Modermaalet, der besværlig gaar frem og tilbage mellem dem og mig som et Glædes og Sorgens, Håbens eller Bøymningens Budbude, som bringer det, der ligger allene, alle dybt i deres Sæde, det bedes, der sandest, der ægreste, det rødt, til mig, og fra mig til dem.

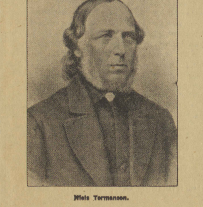
Den glastige Grundtvig var næste Taler; i fem Kvæter holdt han ganske den smaaige Foramling i hande og blev til altsat af stærkt Bifald.

Det var saa stor en Dag for ham, han følte sig haaret, medens han talte, af en lille Jubel i sit Sind; for var det jo endelig kommet, den Dag, han i saa mange Aar havde længtes efter, den Dag, da det danske Folkeland endelig igennem og var blevet til en ens og broede Færdighelt.

I et Brev til Dronning Caroline Amalie, der var meget utilfreds med Grundtvigs Deltagelse i Mødet, som halvvejs af Kongehuset føles som et Oprødt mod den enevældige Konge, skriver Grundtvig: «Havde Deres Majestæt med ogsaa været Bøndstøtten, Bønderkarlen, Folketølen fra Sommerstale Modermaalet Sag, ikke blot med de samme Ord, som naar oppegede i Færdighelt, men med en Hjertesorg, en Hedsamme, en folkelig Majestæt, som vore Døgtighede minde af al sin usag og alle betænge — dermed Lykken havde været Danmark saa godt, da vilde Dronning Caroline Amalie, den hørtelige, den ebelige med det danske Modhøitelse — aldrig mere laane Sæmderforamlingen Øre til at betragte den retfærdige Folkeng under Solen i en skævt og færdigt Lyk» —

Hertil ma jeg føje, at ligesom jeg aldrig har tal til saa mange Øren paa en Gang, aldrig tal med Dønsbøgen, vilde Bøndstøtten sigende og Øresen blot gode for mine Øre, aldrig talit saa længe og dog saa smaaigt, saa munnet og dog saa høitlydt, saa har jeg heller aldrig tal for bedre Øren.

Begreber alle Peter Hjort Lorenzen og etes han Oda Lorenzen, som havde en saa fornuftelig Føve til at begynde sine Tilbævre, og endelig Prof. Christian Paulsen, han, som allerede havde haaret til Lyd for Kampen for Modermaalet Ret i Sønderjylland.

Mets Turmannen.

Peter Hjort Lorenzen.

